

ΕΠΙΛΟΓΙΚΑ

- 1 Η φοβερή αντίσταση π'ο Κιουταχής εβρήκε
στο φράχτη του Μεσολογγιού καθήλωσε τους Τούρκους
κι εκεί που θα σφραγίζανε τη νίκη απ'άκρη σ'άκρη
στο χώρο τον ελληνικό με κάποιες εξαιρέσεις,
5 την Ύδρα και το Ναύπλιο κι άλλες δυο-τρεις λουρίδες
που μέναν'κόμα λεύτερες στα χέρια των Ελλήνων,
ήρθ'έτσι και σφράγισε τ'αγώνα την πορεία
το Μεσολόγγι, που'δωσε το χρόνο ν'ανασάνουν
οι μαχητές σ' ολόκληρη τη λεύτερη Ελλάδα.
- 10 Όταν σε όλο το Μωριά σεριάνιζ'ο Μπραϊίμης
μόνος του κι ανενόχλητος ύστερ'απ'το Κρεμμύδι,
έδωσε χρόν'αναπνοής και στον Καραϊσκάκη
που σάρωνε το τούρκικο τ'ασκέρι όπου μαζί του
έτυχε ν'αναμετρηθεί : σε διάσελο ή σε κόμη.
- 15 Πιστεύω, όμως, συγκίνησε και την Ευρώπην όλη
μα και τον κόσμο ολάκαιρον, η δωδεκάμηνη πάλη
και στα στερνά η έξοδος, το έπος, η θυσία
κι οι εκατόμβες των νεκρών των μαχητών κι αμάχων.
Θρύλος εγίνηκε στη γη κι εκατομμύρια ξέρουν
20 τ'όνομα της μικρής κι άσημης λίγο πιο πριν πόλης.
Έτσι η Ευρώπη ξύπνησε κι είδεν καταμπροστά της
τον πόθο για τη λευτεριά και το μεγάλο πάθος
που φθάνει ως την ύστατη, στη σταυρική ουσία.
Το Σούλι και το Ζάλογγο, η Γραβιά, το Βαλτέτσι
25 κι αυτή του Σέκου η μονή μαζί με τον Φαρμάκη,

το Δραγατσάνι κι η σπονδή των Ιερολοχιτών του.
Το κούρσος της Τριπολιτσάς και οι σφαγές της Χίου
και του Κανάρη το Δαυλί που με μπουρλότο στέλλει
τον σφαγιαστή Καρά Αλή στον άλλονε τον κόσμο
30 τον Δράμαλη η καταστροφή στα Δερβενάκια μέσα
η δόξα μα και η σπονδή της ολόμαυρης ράχης
όπως έλαμψε στα Ψαρά και στ' άλλα ηρωονήσια,
η Αλαμάνα κι η σπονδή με τον Θανάση Διάκο
οι νίκες οι απανωτές του θρυλικού Μιαούλη
35 που με τα σιταροκάραβα τον τούρκικο το στόλο
κατανικά αδιάκοπα και τότε ξεφτιλίζει,
οι άναντρες κι ατέλειωτες προκρίτων κι επισκόπων
ομαδικές κι αναίτιες σφαγές σ'όλο το χώρο
του ελληνισμού μέσ' όλα του τα πλάτη και τα μήκη:
40 Στην Πόλη και στην Ήπειρο, στην Κρήτη και στην Κύπρο,
στις Κυδωνίες κι όπ' αλλού ολόρθη ιερουργούσε
η Εκκλησιά με το σταυρό, κρατώντας τον στο χέρι,
τον αποπνικτικό κλοιό της σιωπής ραγίσαν
συνταράξαν συθέμελα τον ψυχικό τον κόσμο
45 σ'όλη την Πλάση των λαών, που φιμωμένοι ως ήσαν
από τη σιδερόφρακτη γραμμή και την πορεία
π' άπλωσε κι εφτασφράγισε τότες η Συμμαχία,
ο κόσμος όλος τάχτηκε για τη δημιουργία
κράτους λεύτερου, ελληνικού, κράτους που να στεγάζει
50 τους Έλληνες που δόξασαν και παλιά πολλά κλέη
Έτσι τόσον η άμυνα κι η ένδοξη θυσία
ο δοξασμένος θάνατος, δεν ήτανε το τέλος

ετούτης της πολύδακρης, της πολύχωρης πάλης
μα απαρχή δικαίωσης της άφθαστης θυσίας.

55 Μέσ' από τα ερείπια, τις στάχτες του Καψάλη
και τους αρίφνητους νεκρούς, πρόβαλεν η πανώρια
η λευτεριά κατάστικτη μα κι αιματοβαμμένη.
Το Μεσολόγγιν έπεσε, μα σώθηκ'η Ελλάδα
γιατί στις πανανθρώπινες καρδιές, τις συνειδήσεις

60 των όπου γης ελεύθερων τούτ' η τρανή θυσία
όπλισε και χαλύβδωσε τη θέληση γι' αγώνα
μέχρι που ν' απολυτρωθεί από την τυραννία
η γη που τόσους γέννησε πανένδοξους εργάτες
του πνεύματος και του φωτός, της μουσικής, της τέχνης

65 με πρώτιστο τον Όμηρο, τους Πλάτωνα, Σωκράτη
Αριστοτέλη, Σοφοκλήν, Αισχύλο κι Ευριπίδη
Σαπφώ, Θαλήν, Ηράκλειτο, Μίμνερμο, Πυθαγόρα
Αναξιμένη, Αναξίμαντρο, μα κι Αναξαγόραν
Αρχιμήδη κι Αίσωπο, Θεόκριτο, Ιπποκράτη

70 κι ένα σωρό πανένδοξους αγωνιστές και λάτρεις
της λευτεριάς και της τιμής της δόλιας της πατρίδας
τους : Λεωνίδα, Ονήσιλο, Διάκο, τον Παπαφλέσσα
Κυνέγειρο, τον Σαμουήλ και τον Παλαιολόγο.
Σαν έφτασεν η είδηση τη νύχτα στο Παρίσι

75 της πτώσης του Μεσολογγιού, φοιτητές σχηματίζουν
ας είναι και μεσάνυχτα, πρόχειρη μια πορεία
και στο Παλάτι τρέχουνε κι όλοι ζητωκραυγάζουν
για τους λαμπρούς πολεμιστές της ένδοξης της πόλης
κι από τον Κάρολο ζητούν να κινηθεί, να δράσει

80 να τρέξει να λευτερωθεί η σκλαβωμένη Ελλάδα.
Και σ'αρκετές πρωτεύουσες παρουσιάζουν έργα
πάρμενα από την ένδοξη μακρά πολιορκία
της πόλης του Μεσολογγίου. Παίζεται στο Λονδίνο
μελόδραμα ένα σχετικό και στο Παρίσι, εξάλλου,
85 με στίχους δράμα του Οζανά με κύρια πρόσωπά του
τους Μάγερ, Νότη Μπότσαρη, Ταχίρ Πασά, Καψάλη
αγωνιστές μα και λαόν από τον Μεσολόγγι
κι άλλους όπως τους: Θέμελη, τον Κίτσο τον Τζαβέλα.
Απόδιπλά' ναι κι ο Ουγκώ, που γράφει τον Ιούνη
90 του κοσιένα ποίημα π'ανυμνεί τη θυσία.
Παράλληλα την ένδοξη την πόλην εκθειάζει
με τέσσερα ποιήματα κι ο Γουλιέλμος Μύλλερ.
Ο Γκαίτε, ακόμη, εμπνέεται από το Μεσολόγγι
και μια σκηνή του έρογυ του, του περίφημου «Φάουστ»
96 κτίζει τον Ευφορίωνα, π'εκπροσωπεί το πνεύμα
της αντρείας και λευτεριάς και στ'έργο του τον βάζει
για να νοιώσει την έξαρση, την πιο ψηλή, μεγάλη
στην πόλη του Μεσολογγίου, φωνάζοντας και τούτα
τα λόγια που σφραγίσανε την ένδοξη την πόλη.
100 *«Πάντοτες και ψηλότερα, πάντοτες ν'ανεβαίνω.
Πάντοτες και μακρύτερα, πιο μακρά θα κοιτάζω».*
Κι ένας μικρός πιτσιρικάς δεκατεσσάρων χρόνων
που θα κρατήσει, δυστυχώς, και την ανωνυμία
τυπώνει στο κοσιένα μικρό βιβλιαράκι
105 με θέμα του Μεσολογγίου την άφθαστη θυσία
που δείχνει και μικρά παιδιά -ακόμα- να συγκινούνται

και να εκδίδουν συλλογές για την ένδοξη πόλη.
Πρόσθετα κι ο Ουλίσ Τενσέ βγάζει το βιβλιαράκι
«Το φάντασμα του Μεσολογγιού» ποίημα που βαράει
110 και καταριέται καθ'ένα 'κόμα και βασιλιάδες
π'αφήσανε έτσι να χαθεί, το δόλιο Μεσολόγγι.
Την ίδια ακριβώς χρονιά τυπώθει στο Παρίσι
άλλο' να πάλιν και μικρό βιβλίο που στολίζει
τους βασιλιάδες, βασικά που μ'όλες τις εκκλήσεις
115 αφήσαν να ξετυλιχτούν σκηνές άπειρης φρίκης
κι ενός ολόκληρου λαού τη σταυρική θυσία
ασυγκίνητα βλέπανε και κλείσανε τ'αυτιά τους
στις οιμωγές των άμαχων, τους γόους και τα δάκρυα
«χαρείτε, βασιλιάδες μας, το έργο σας χαρείτε
120 *και καμαρώστε τις σκηνές τ' όλεθρου και του πόνου».*
Κι ακόμη αλλό'νας ποιητής εξυμνεί τους αντρείους
της πόλης του Μεσολογγιού· σύγχρονα στηλιτεύει
τους Ευρωπαίους κι ειδικά τους βασιλιάδες 'κείνους
125 που βοηθάνε τους εχτρούς χωρίς ντροπή και τύψεις
για να ξανασκλαβώσουνε τους Έλληνες π'αντάμα
μέρα και νύχτα πολεμάν για την ελευθερία

Υποσημείωση

Εξάλλου, εμπνευσμένο από την πείνα που ενσκήπτει στο Μεσολόγγι, είναι και το σχετικό ποίημα (Από τους «Ελεύθερους Πολιορκημένους», Σχεδίασμα Β') μ'ομοιοκατάληκτους ανά διστιχίαν πανέμορφους δεκαπεντασύλλαβους στίχους, του Διονυσίου Σολωμού.

Από την πόλη σώζεται μονάχα ένα σπίτι
 -στην πόλη που συθέμελα σχεδόν εκαταστράφει,
 στη θρυλική την έξοδο, τότες στο κοσιέξι –
 αρχοντική οικοδομή και που σ'αυτήν γεννήθει
 135 ο μέγιστος ιστορικός και πρωθυπουργός πρώτος
 ο Σπυρίδων ο Τρικούππης. Το σπίτι αυτό κηρύχτει
 - μ'επίσημο Διάταγμα – Ιστορικό Μνημείο
 κι ευρίσκεται απόδιπλα στην Εκκλησιά τ'Αγίου
 Σπυρίδωνα. Με το ίδιο Διάταγμα κηρύχτει
 140 επίσης ως ιστορικός ο χώρος που βρισκόταν
 ο ταπεινός, απέριπτος και χθαμαλός οικίσκος
 του θρυλικού τ' Επίσκοπου Ρωγών και Κοζάνης
 του Ιωσήφ, τ'απέθαντου κι ηρωικού Δεσπότη.
 Ο χώρος που βρισκότανε το σπίτι του Καψάλη
 145 του ηρωικού κι αθάνατου, μεγάλου μπουρλοτιέρη
 - π'ανατινάχτει σύγκορμος μ'ένα σωρόν αμάχους
 πρωτίστως γυναικόπαιδα, σαν μέσ' την πόλη μπήκαν
 οι Τούρκοι μέσ' της εξόδου τη σύγχυση την τόση,
 το σπίτι που διέμενε και πέθανεν ο Βύρων.
 150 Έχει μ'ένα κιγκλίδωμα περιφραχτεί κι εστήθει
 μεγάλη αναμνηστική και μαρμαρίνη στήλη.
 Έργο πολύ διάσημου καθηγητή, του Σώχου,
 έχει κόμα επισημανθεί κι ο χώρος που ανήκε
 το σώμα του Ραζηκότσικα, και σ'αυτό γεννηθήκαν
 155 οι δυο γνωστοί κι ηρωϊκοί οι στρατηγοί της πόλης.
 Οι καινούργιες οι εκκλησιές όπου ανεγερθήκαν
 - Άι Παντελεήμονα και τ' Άι Σπυριδώνου –

- στους χώρους ανεγέρθηκαν όπου παλιά βρισκόνταν παλιότερα οι ομώνυμες πιο πάνω εκκλησίες.
- 160 Και στην Αγιάς Παρασκευής, μπροστά απ'το Ηρώο υπάρχει ένα ναΰδριο. Κει που στρατωνιζόταν το Σώμα του εφεδρικού του Κίτσου του Τζαβέλα, καινούργια κτίστηκε εκκλησιά, μεγάλη, πανωραία.
- 165 Στου λιθοστρώτου δυτικά, το τέρμα τόντ' υπήρχε ένα τζαμί τούρκικο που με το μιναρέ του δέσποζε της περιοχής· μπροστά στον προμαχώνα του ήρωα Μάρκου Μπότσαρη και πίσ' από τον τύμβο των ηρώων που πέσανε και του τάφου του Μάρκου
- 170 του Μπότσαρη, υπάρχουνε ακόμα δυο σπουδαία κι ιστορικών εκκλησιών, οι βάσεις και θεμέλια : του Άγιου Νικολάου, της Παναγιάς Παρθένου. Απ' όλους όσους άφηκαν της πόλης προμαχώνες εκτός απ'τον περίβολον των Ηρώων υπήρχε
- 175 το σημαντικό Πύργωμα Τερίμπιλε –Φραγκλίνου. Σωθήκαν πάντως αρκετοί από τους προμαχώνες χάρις, σαφώς, την ύπαρξη του τείχους, του οποίου την ανέγερση κάποτε είχε προτείνει ο Όθων όταν με τη γυναίκα του πήγαν στο Μεσολόγγι
- 180 κι είχε τότες την έμπνευση για την ανέγερσή του. Κι ήταν το τείχος πιο ψηλό από το χωματένιο των πολιορκιών τ'οχύρωμα κι είχε και δύο πύλες στις οδικές, αντίστοιχα, τις έξοδες της πόλης. Η μια από τις δυο τις πύλες καταστράφει
- 185 πριν από χρόνια αρκετά, μα σώζεται η άλλη.

Βρίσκεται βορειότερα, κάπου τριάντα μέτρα,
από τη θέση π' απ' αυτήν στην έξοδον εβγήκε
του ήρωα του στρατηγού Δημήτρη Μακρή το σώμα.
Ένας λαμπρός αγωνιστής : Δημήτρης Φωτιάδης
190 σε μια γνωστή του έκδοση με τίτλο «Μεσολόγγι»,
το έπος της μεγάλης πολιορκίας, τονίζει :
πως μια πλειάδα επιφανών Γάλλων διανοουμένων
μα κι άλλων αξιόλογων πνευματικών ανθρώπων
Μόλison για την εξαιρετη λαμπρήν εποποιϊαν
195 π' ανάπτυξε παγκόσμια τ' ένδοξο Μεσολόγγι :
Ο Κάμιλλος ο Παγκανέλ, ευθύς μόλις εγνώσκει
η πτώση του Μεσολογγιού, σπεύδει ευθύς κι εκδίδει
μικρό βιβλίο, μ' όμορφο, συγκλονιστικό τίτλο :
«*Το Μεσολόγγι δεν υπάρχει πια*»· κι ευθύς προσθέτει:
200 «*Ο τόπος όπου ήτανε πιο πριν το Μεσολόγγι
θα παραμείνει ιερός. Και μια πολιορκία
για πάντα αλησμόνητη, που μέσ' την ιστορία
προσφέρει μιαν υπέροχην ιστορική σελίδα*».¹
Ο Φάμπρ, παράλληλα, κι αυτός θα σημειώσει
205 στη λαμπρή, την ένδοξη, τρανή πολιορκία
της πόλης του Μεσολογγιού, προλογικά, και τούτα :
«*Τότες διαλογίστηκαν ότι πως θα μπορούσε
πιότερο απ' άλλο καθετί πιο χρήσιμο να ήταν
στη γνωστή την Ελληνικήν υπόθεση να γράψω
210 -υπόθεση που γίνηκεν υπόθεση Ευρώπης -
ολόκληρης και τούτα' δω μ' απλότητα να γράψω*

¹ Gamile Panganel: "Messolongi n'esse plus", σ. 25.

που θε να μνημονεύεται για πάντα, να τονίσω
στο κοινό και τούτα εδώ τα παρακάτω λόγια.

215 Διαβάστε: Μέσ' αυτή δε θε να βρείτε, παρά μόνο
την άπλερην αλήθεια. Την άμυνα κοιτάχτε
χωρίς καμιάν υπερβολή κι αυτήν αφηγημένη
ένα απ'τα πιο όμορφα πρότυπα δεν παρουσίαζε
ίσως και τ'ωραιότερο από τα πιο πριν άλλα

220 όπου ο πατριωτισμός και το θάρρος προσφέραν
ποτέ στην ανθρωπότητα: «τι πιο όμορφο το δείγμα».

Παράλληλα, όμως, κι ο **Θωμάς ο Γκόρντον** σημειώνει :
«Κι αυτοί ακόμα οι εχθροί ομολογούν σταράτα
πως το θάρρος κι η αντοχή των πολιορκημένων

225 φτάσανε τα ακρότατα, τα πιο ψηλά τα όρια».

Δίπλα, όμως, κι ο Σενεσό στον πρόλογό του γράφει
για την επανάσταση κι ίσα με το κοσιέξι :

«Δε θε ν'αποπειραθώ στην κοινή γνώμη να κάνω
στην ιερή υπόθεση του έθνους των Ελλήνων

230 μian έκκληση αργά πολύ, και καθυστερημένη,

- κρίθηκε τούτο από τον λαόν και πλήθος συγγραφέων-
πόσο πολύ αντικειμενική και δίκαια φαντάζει.

Τα συντρίμια του Μεσολογγιού π'ακόμα και καπνίζουν
γεμάτα από μian λαμπρήν και εξαίρετην ευφράδεια

235 και καμιά άλλη δεν μπορεί να συγκριθεί μαζί της».

Στο ίδιο του προλογικό σημείωμα προσθέτει.

«Η δολοφονία ενός ολόκληρου έθνους

.....

δεν πραγματοποιήθηκεν ολοκληρωτικά ακόμα».

Μένει όμως στους Έλληνες ακόμη ένας συμμάχος
240 πολύ, 'κόμα, πιο δυνατός απ'όσο τον διαβλέπουμε»
(Chenneshot, Histoire de la generation»
de la Grèce, σ. 1).

Ακόμα κι ο Τζιώρατζ Φίνλεϋ, παρόλη τη γνωστή του
την ανθελληνική τοποθέτησή του δηλώνει :
«Η στάση των αγωνιστών μέσα στο Μεσολόγγι
245 θα προκαλεί τον θαυμασμό σε όλους τους αιώνες
όσο υπάρχει και θα δρα Ελληνική ιστορία.
Ετούτη των προασπιστών η συμπεριφορά τους
σίγουρα ανταγωνίζεται με τη λαμπρή τη στάση
εκείνη που φανέρωσαν οι πολιορκημένοι
250 οι μαχητές των Πλαταιών και το μόνο που μένει
είναι έναν ιστορικόν ωσάν του Θουκυδίδη
για μίαν πολύ προσόμοια να μας χαρίσει φήμη».
Κι ο Φωτιάδης θε να πει : «Η καταξίωση τούτη
θε να κτίζει και τη μικρή κι άγνωστη πολιτεία
260 σύμβολο της ουμανιστικής κίνησης εκείνης.
Δεν μπορεί η κοινή γνώμη ν'ανεχτεί πια, τη σκέψη
σ'ένα λαό που πολεμά και θυσιάζεται έτσι
πως δε θάρθει η λευτεριά να επιστεφανώσει.
Οι κυβερνήσεις οι εχθρικές ίσα με τότες ήταν
265 για την ανασυγκρότηση του έθνους των Ελλήνων
τώρα εξαναγκάζονταν απ' την πίεση κάτω
ν'αλλάξουν συμπεριφορά μα και στάση τους κάπως
μαζί με την απόφαση να βάλουν ένα τέλος

σ'αυτές τις ατελείωτες χρόνιες εχθροπραξίες
270 Έτσι η Αγγλία, Γαλλία μαζί τους κι η Ρωσσία
αναθέτουν στους αρχηγούς των ναυτικών τους στόλους.
και Κοδριγατώνα με σκοπόν να σπεύσουν να επιβάλουν
τουλάχιστον στη θάλασσα κάποιαν εκχειρία.
275 κάποιαν, κάπως, ανακωχήν στους αντιμαχομένους.
γι' αυτό και η απόφαση και των τριών ναυάρχων
ν'αποκλείσουν τον εχθρικό το στόλο στο λιμάνι
της Πύλου, θε να εξελιχθεί στη γνωστή ναυμαχία
του Ναυαρίνου, π'οδηγεί σ'αναπόδραστο τέλος
280 του στόλου του πασίγνωστου των Τουρκοαιγυπτίων.
Όμως, ευθύς «κατηγορώ» θε νά' βρει ο Κοδριγκτώνας
από την ίδια, μάλιστα, τη διακυβέρνησή του
πως πέρασε κατά πολύ όλες τις οδηγίες
που σχετικά του δόθηκαν κι οι δικαιολογίες
285 πως πρώτα τα αιγυπτιακά και τούρκικα καράβια,
άνοιξαν, τότες, τη φωτιά, δεν ικανοποίησαν
κι ευθύς του αφαιρέθηκε η διοίκηση του στόλου.
Γράφει, για τούτο, σχετικά ο Μένδελσον – Βαρθόλδου :
290 *«Η ναυμαχία Ναυαρίνου θρίαμβος υπήρξεν
των ευρωπαϊκών λαών κατά των βασιλιάδων.*
*«Ποιός, αλήθεια, από τους τρεις συμμάχους ηγεμόνες
να δώσει στον ναύαρχον του διαταγή για μάχη;*
295 και, μάλιστα, τις μέριμνες και δισταγμούς των Άγγλων
εξέφραζε κατάλληλα του βασιλιά ο λόγος
με τον οποίον η βαθειά εκφραζότανε λύπη
γιατί γίνηκε η σύγκρουση μέσα στο Ναυαρίνο

και καταπολεμήθηκεν η «παλαιού συμμάχου
300 η «θαλασσία δύναμις». Κι ευθύς παρηγορούσε
προς τούτο την Κυβέρνηση πως «το ατυχές εκείνο
συμβεβηκός» δε θε να συνεπαγότανε κι άλλες
εχθροπραξίες, μεταξύ των δυο των εμπολέμων
κι ούτε θα παρεμπόδιζε τη φιλική τη λύση
305 αναμεσίς σε Σουλτάνο και Έλληνες μαχίμους.
Εξάλλου ο Αυτοκράτορας Φραγκίσκος της Αυστρίας
προσθέτει ο ίδιος ο ερευνητής, ο Φώτος Φωτιάδης
σαν πράξη χαρακτήρισε αυτή τη ναυμαχία
310 οπούχε χαρακτηριστικά μιάς δολοφονίας
Αν, επιλέγει ο ίδιος, ο Φώτος Φωτιάδης,
η άμυνα η ηρωική κι η έξοδος επίσης
το θρυλικό ολοκαύτωμα δεν επακολουθούσε
στο Ναυαρίνο, σίγουρα, δε θε ν'ακολουθούσε
315 Δεν είν' όμως κι ιστορικά σωστό ν'αποτιμούμε
ετούτη την επέμβαση μ όλα τα θετικά της
μονάχα στην εξέγερση της Διεθνούς της Γνώμης
μιας και τα ιστορικά συμφέροντά τους όλων
τις αλληλοσυγκρουόμενες στυγνές επιδιώξεις
320 άμεσα επιβάλλανε να πάρει ένα τέλος
ο άπαυτος ο πόλεμος ο τόσο μακροχρόνιος.
Όμως, ποιές ακριβώς ήσανε τότε οι διαθέσεις
κι ακόμα την πρωτεργατών κείνης της ναυμαχίας
ετούτο καθρεφτίζεται κι απ'το πιο κάτω γράμμα
325 που οι ναυάρχοι στείλανε κι οι τρεις από την Πύλο
τέσσερις μέρες ύστερα από την ναυμαχία :

«... Τη ναυτική ανακωχή την τηρούν μόν' οι Τούρκοι
μιας κι ο στόλος ο τούρκικος έπαυσε να υπάρχει
μα για προσέχτε, το λοιπόν, και το δικό σας στόλο
330 γιατί κι αυτόν αν χρειαστεί θα τον φουντάρουμε όλο.
Κι ευθύς να σταματήσετε της ναυτικής αρπάγης
τ'ανεπίτρεπτο σύστημα, γιατί χρεία αν υπάρξει
θε να τον καταστρέψουμε και το δικό σας στόλο
σαν έξω θα σας βάλουμε από την προστασία
335 του γνωστού νόμου των εθνών : Ντεριγνύ και Χέιντεν
και Κόδριγκτων και τότε ευθύς ακάλυπτοι θε νά' στε...

Εδώ όμως θα πρέπει να παρακρατούμε ότι συμφωνούμεν απόλυτα με το πρώτο σκέλος του σκεπτικού της τοποθέτησης φωτιά ότι. Ότι, ούτε κείμενα, η ναυμαχία του Ναβαρίνου υπήρξεν σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα, αποτέλεσμα της εξέγερση της Διεθνούς Κοινής Γνώμης για την ηρωικήν άμυνα, τη θρυλικήν έξοδο και τ'ολοκαύτωμα της ιερής πόλης. Οι χιλιάδες των νεκρών με τ'έ.... Γυναικών κι αμάχων, η αιχμαλωσία, η ζώγρηση κι η πλειστηριακή τους πώληση σ'όλες τις άνορες της Αφρικής και της Αλλά και της Πόλης όταν ο κυριότατος λόγος της επίθεσης του ενωμένου στόλου (Αγγλίας, Γαλλίας, Ρωσσίας) κατά του ενωμένου τουρκοαιγυπτιακού στόλο στο Ναυαρίνο. Πολύ δευτερεύουσας και πολύ πιο μικρότερης σημασίας ήταν οι λόγοι από τα συμφέροντα – πόσα και ποια – ακριβώς - τα οικονομικά των νόμιμων δυνάμεων.

Η δύναμη της Κοινής Γνώμης που συγκλονίστηκε από το τραγικό εργαλείο του έπους του Μεσολογγιού οδήγησε στη ναυμαχία του Ναυαρίνου και στην εθνική απελευθέρωση του πρώτου, μικρού έστω, εκείνου του ελληνικού έθνους.